BUDŻET PAŃSTWA

NA CO SĄ PRZEZNACZANE NASZE PODATKI?

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Ministerstwo Finansów

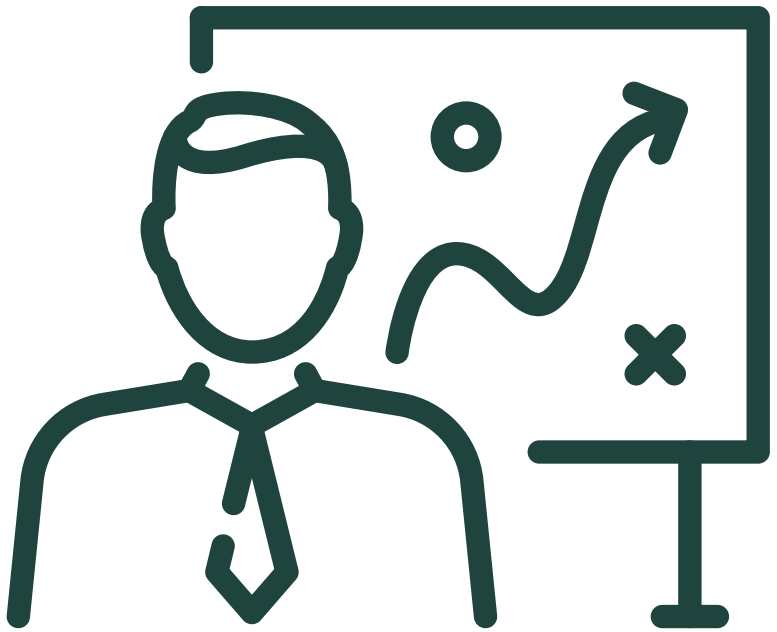
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ

WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

PLAN PREZENTACJI

1. Jak funkcjonują finanse publiczne?
2. Czym są budżet państwa i ustawa budżetowa?
3. Pojęcie i rodzaje podatków
4. Na co idą nasze podatki?
5. Zadania Ministerstwa Finansów
6. Przykłady inwestycji zrealizowanych z udziałem funduszy europejskich

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

CZYM SĄ FINANSE PUBLICZNE?

Finanse publiczne to obszar zarządzania środkami pieniężnymi, które państwo gromadzi i przeznacza na realizację ważnych dla jego obywateli i mieszkańców potrzeb.

Dochody państwa pochodzą głównie z **podatków**, które płacimy my wszyscy – mieszkańcy Polski.

Dzięki nim państwo może finansować najważniejsze potrzeby społeczne i inwestycje, takie jak edukacja, ochrona zdrowia, zapewnienie bezpieczeństwa czy budowa autostrad. Z podatków są utrzymywane szkoły, szpitale, przedszkola, a także są budowane nowe place zabaw, stadiony, ośrodki sportu i kultury.

Wpływy z podatków to **około 90% dochodu państwa** (udział ten może być nieco inny w zależności od konkretnego roku budżetowego).

Poza podatkami do składników dochodów budżetu państwa należą m.in. mandaty, opłaty za wydanie dokumentów, cło, środki z Unii Europejskiej oraz dywidendy i wpłaty z zysku wypracowanego przez spółki, które Skarb Państwa otrzymuje jako ich udziałowiec.

Źródło: https://www.podatki.gov.pl/ (dostęp: 3.11.2025).

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

BUDŻET PAŃSTWA – CO TO JEST?

Budżet państwa to roczny plan finansowy, w którym określa się przewidywane dochody oraz wydatki państwa na nadchodzący rok budżetowy.

Ustawa budżetowa stanowi najważniejszy dokument finansowy kraju – obejmuje kwoty sięgające setek miliardów złotych, dlatego jej przygotowanie wymaga wielu miesięcy analiz, negocjacji i uzgodnień między różnymi instytucjami.

Na podstawie propozycji zgłaszanych przez poszczególne resorty opracowuje się **spójny plan finansów publicznych**. Ministerstwo Finansów określa realne możliwości dochodowe państwa.

Rząd musi ustalić **priorytety na dany rok**, przykładowo, czy większy nacisk położyć na wsparcie rodzin (program „Rodzina 800+"), czy na modernizację sił zbrojnych i zakup nowego uzbrojenia.

Deficyt budżetowy to sytuacja, gdy planowane w danym roku wydatki budżetu państwa przeważają nad dochodami. Zdarza się to często w wielu krajach Europy i świata.

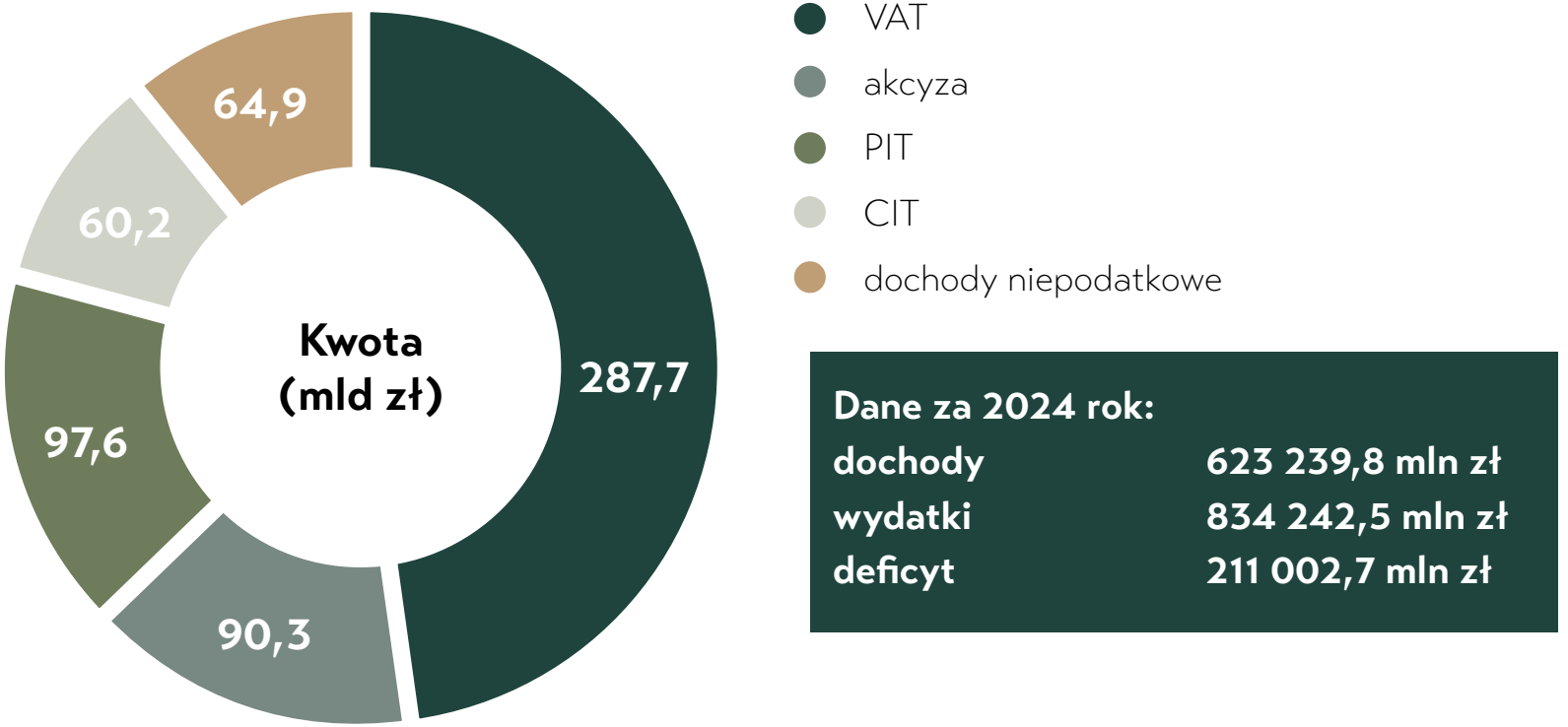
Natomiast **dług publiczny** obejmuje sumę wszystkich zobowiązań zaciągniętych przez państwo w latach ubiegłych, nie tylko w celu realizacji zadań budżetowych.

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

ŹRÓDŁA FINANSÓW PUBLICZNYCH

Głównymi źródłami **przychodów** państwa w 2024 roku były:

- podatek VAT (ok. 46%),
- podatek PIT (ok. 16%),
- akcyza (ok. 15%),
- podatek CIT (ok. 9,7%),
- dochody niepodatkowe (ok. 10.4%).

Dane za 2024 rok:	
dochody	623 239,8 mln zł
wydatki	834 242,5 mln zł
deficyt	211 002,7 mln zł

Źródło: https://www.podatki.gov.pl/ (dostęp: 3.11.2025).

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI
Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

CO TO JEST PODATEK?

Podatkiem jest świadczenie pieniężne na rzecz państwa, które wynika z przepisów prawa. Podatkom podlegają wszyscy mieszkańcy Polski i wszystkie firmy, które w określonych w prawie zdarzeniach mają obowiązek zapłacić podatek.

Podatki umożliwiają finansowanie działalności państwa i stanowią główne źródło jego dochodów. Dzięki podatkom państwo opłaca funkcjonowanie szkół, szpitali, policji, wojska, budowę dróg i wspiera najbiedniejszych obywateli.

Praktycznie każdy mieszkaniec Polski i każde przedsiębiorstwo mają obowiązek płacić podatki. Swój wkład do budżetu mają nawet dzieci, gdy robią zakupy np. w sklepiku szkolnym.

Podatki różnią się od siebie:

- **podmiotem** opodatkowania (czyli kto jest opodatkowany),
- **przedmiotem** (czyli co podlega opodatkowaniu),
- **sposobem poboru** podatku (podatki bezpośrednie są nakładane na dochody lub majątek podatnika – płaci się je przelewem do urzędu skarbowego, podatki pośrednie są doliczone do ceny produktu lub usługi).

Źródło: https://www.podatki.gov.pl/ (dostęp: 3.11.2025).

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

PODZIAŁ PODATKÓW

Wyróżniamy podatki:

- **dochodowe** – PIT i CIT (zależą od wysokości zarobków/dochodów),
- **konsumpcyjne** (akcyza, VAT) – związane z zakupem produktów lub usług,
- **majątkowe** (podatki spadkowe, podatki od posiadanego majątku).

Podatki można podzielić także na:

- **pośrednie** (np. VAT, akcyza),
- **bezpośrednie** (podatek dochodowy – PIT, CIT, podatek od spadków i darowizn).

Źródło: https://www.podatki.gov.pl/ (dostęp: 3.11.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

GŁÓWNE PODATKI W POLSCE

1. **VAT** (*Value Added Tax*, podatek od wartości dodanej) to podatek pośredni, czyli niewpłacany do urzędu skarbowego, lecz zawarty już w cenie towarów i usług. Daje państwu tym więcej pieniędzy, im więcej ludzie i firmy wydają na zakup produktów lub usług.
   - Stawka podstawowa w podatku od towarów i usług wynosi obecnie 23% (2026).
   - Stawki są obniżone dla niektórych produktów spożywczych (np. warzyw, mięsa, mleka i ryb), leków i nawozów, niektórych usług w zakresie sportu, kultury, rekreacji, transportu pasażerskiego, niektórych artykułów higienicznych, produktów dla dzieci, np. smoczków, pieluszek i wydawnictw książkowych.
2. **PIT** (*Personal Income Tax*, podatek dochodowy od osób fizycznych) opłacają osoby fizyczne.
3. **Akcyza** to podatek pośredni, którego wartość dolicza się do ceny płaconej przez **konsumenta**. Opodatkowaniu podlegają głównie napoje alkoholowe, papierosy, paliwa (benzyna, olej napędowy, gaz LPG, wyroby węglowe) i samochody osobowe.
4. **CIT** (*Corporate Income Tax*, podatek dochodowy od osób prawnych) wpłacają głównie **firmy (spółki)**.

Źródło: https://www.podatki.gov.pl/ (dostęp: 3.11.2025).

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI
Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

Źródło: https://www.podatki.gov.pl/ (dostęp: 3.11.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

NA CO IDĄ NASZE PODATKI?

Wydatki budżetu państwa są związane z bieżącymi potrzebami obywateli i wynikają z aktualnej sytuacji społeczno-politycznej w Europie i na świecie. Największe środki budżetu państwa są przeznaczane na:

- **obowiązkowe ubezpieczenia społeczne** (m.in. emerytury, renty i zasiłki chorobowe, macierzyńskie i opiekuńcze, czyli świadczenia pomagające ludziom w trudniejszych momentach życia, składki zdrowotne za bezrobotnych i studentów),
- **obronę narodową** (wynagrodzenia dla żołnierzy, szkolenia, ćwiczenia i przygotowanie obronne, nowoczesną broń, czołgi, samoloty, budowę i utrzymanie koszar, baz wojskowych, lotnisk i poligonów, udział Polski w misjach NATO i ONZ, wspólne ćwiczenia z sojusznikami),

Źródło: https://www.podatki.gov.pl/ (dostęp: 13.11.2025).

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

NA CO IDĄ NASZE PODATKI?

- **wsparcie dla rodzin** (programy: „Rodzina 800+", „Dobry start" (300+), „Aktywny Rodzic", czyli tzw. babciowe, pomoc dla rodzin w trudnej sytuacji, finansowanie domów dziecka i rodzin zastępczych),
- **subwencje dla samorządu terytorialnego** (na finansowanie szkół i przedszkoli, dróg, kultury, transportu, a także wyrównywanie różnic między bogatszymi a biedniejszymi regionami),
- **obsługę długu publicznego** (spłatę odsetek i kosztów związanych z pożyczkami zaciągniętymi w poprzednich latach),
- **1,5% podatku PIT** każdy podatnik może przekazać na wybraną organizację pożytku publicznego (OPP), np. na **noclegownię dla bezdomnych** lub **schronisko dla zwierząt**.

Źródło: https://www.gov.pl/web/finanse (dostęp: 13.11.2025).

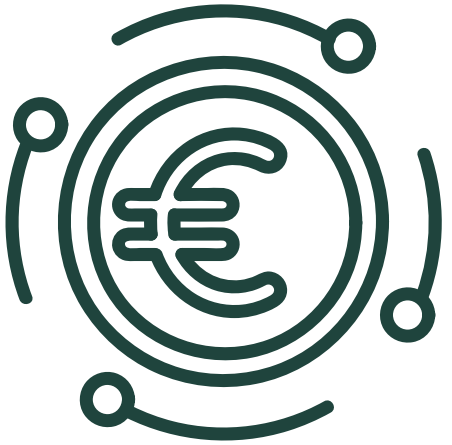
Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

ZADANIA MINISTERSTWA FINANSÓW

- **Ministerstwo Finansów** to urząd państwowy, który zajmuje się sprawami związanymi z budżetem państwa, finansami publicznymi i instytucjami finansowymi.
- Jednym z jego najważniejszych zadań jest **przygotowywanie i kontrolowanie budżetu państwa** – czyli planu, jak rząd w ciągu roku będzie gromadzić i wydawać pieniądze.
- Ministerstwo nadzoruje też finanse instytucji publicznych oraz dba o bezpieczeństwo finansowe państwa. Ma też pewne uprawnienia kontrolne w stosunku do finansów samorządów, czy wydają pieniądze zgodnie z prawem. Nie zarządza jednak pieniędzmi samorządów, ponieważ mają one własną autonomię finansową.
- Odpowiada za zarządzanie długiem publicznym, czyli pieniędzmi, które państwo pożycza.
- Ministerstwo Finansów zajmuje się też nadzorem nad pobieraniem podatków (**Krajowa Administracja Skarbowa**).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE

- Polska od momentu przystąpienia do Unii Europejskiej w 2004 roku otrzymała przez ostatnie 20 lat netto (po odliczeniu składek) wsparcie finansowe w kwocie około **161,6 mld euro**.
- Fundusze unijne wsparły m.in. **modernizację infrastruktury** (budowa dróg i rozwój kolei), **modernizację energetyki, ochronę środowiska, rozwój cyfryzacji**. Przeznaczono je **na badania i rozwój**.
- Przykładowo, w ramach Programu Operacyjnego **Infrastruktura i Środowisko** wsparcie otrzymało ponad **2,2 tys. inwestycji** (ponad **11,3 mld euro**).
- W obszarze **energetyki** środki z Funduszy Europejskich wsparły blisko **1,8 tys. inwestycji** kwotą ponad **4,6 mld euro**.
- Celem **Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności** (KPO) jest odbudowa potencjału rozwojowego gospodarki, utraconego w wyniku pandemii. Otrzymamy prawie 60 mld euro w postaci dotacji i preferencyjnych pożyczek. Dużą część budżetu przeznaczymy na cele klimatyczne (41,39%) i na transformację cyfrową (20,39%).

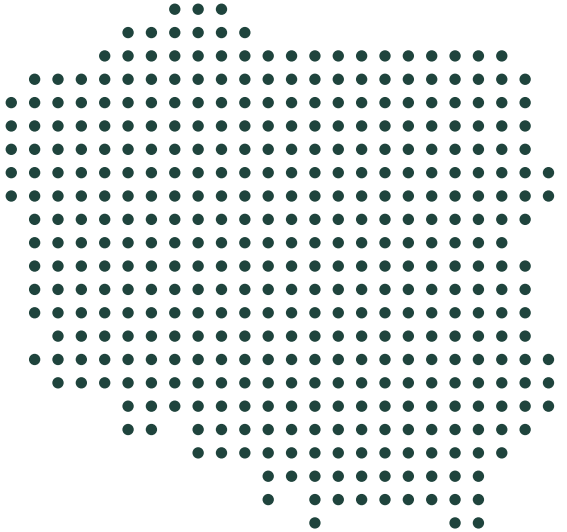
Źródła: https://www.kpo.gov.pl/ (dostęp: 3.11.2025), https://poland.representation.ec.europa.eu/index_pl (dostęp: 3.11.2025).

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

PROGRAMY KRAJOWE NA LATA 2021–2027

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko – 24,2 mld euro
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki – 7,9 mld euro
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej – 2,65 mld euro
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy – ok. 2 mld euro
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego – 4 mld euro
- Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich – 550 mln euro
- Fundusze Europejskie dla Rybactwa – 512 mln euro
- Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową – 525 mln euro

Źródło: https://funduszeeuropejskie.gov.pl/ (dostęp: 3.11.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE – PRZYKŁADY ZREALIZOWANYCH INWESTYCJI

W obszarze ochrony środowiska i energetyki:

- ponad **2 mln osób** objęto ochroną przeciwpowodziową,
- wybudowano lub zmodernizowano ponad **22 tys. km** sieci kanalizacyjnych i ponad **7 tys. km** sieci wodociągowych,
- powstało lub zostało unowocześnionych **590** oczyszczalni ścieków,
- wspierane były projekty związane z zazielenieniem miast, ochroną zasobów przyrodniczych i edukacją ekologiczną,
- zwiększył się udział energii ze źródeł odnawialnych,
- poprawiła się efektywność wykorzystania energii, co wpłynęło na **redukcję emisji zanieczyszczeń** do atmosfery i zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego naszego kraju,
- zrealizowane przedsięwzięcia umożliwiły budowę lub modernizację blisko **4,4 tys. km** gazociągów, 1,1 tys. km sieci ciepłowniczych i ponad 3 tys. km sieci elektroenergetycznych.

Źródła: https://poland.representation.ec.europa.eu/index_pl (dostęp: 3.11.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

NAJWAŻNIEJSZE POLSKIE INWESTYCJE DOFINANSOWANE Z FUNDUSZU SPÓJNOŚCI

- W latach 2004–2025 z Funduszu Spójności w Polsce dofinansowano ponad 5 tys. projektów, w tym wiele zadań o kluczowym znaczeniu dla rozwoju kraju.
- W tym okresie ponad 70 projektów uzyskało dofinansowanie unijne przekraczające **100 mln zł**.
- Najliczniejszą grupę projektów wspieranych z Funduszu Spójności stanowiły **inwestycje drogowe**.
- **Rozbudowa warszawskiego metra**. Drugi i trzeci etap budowy jego drugiej linii wraz z towarzyszącą infrastrukturą oraz zakupem taboru uzyskały dofinansowanie w wysokości odpowiednio 1,83 mld zł i 1,95 mld zł. Ogółem stolica realizowała aż 59 projektów dofinansowanych z FS, dzięki czemu jest jednym z największych jego beneficjentów w skali kraju.
- **Modernizacja toru wodnego Świnoujście–Szczecin**. Dzięki unijnemu wsparciu w wysokości 1,23 mld zł (przy koszcie całkowitym projektu ok. 1,9 mld zł) pogłębiono do 12,5 m i poszerzono do 100 m liczący 62 km odcinek podejścia do portu w Szczecinie, dzięki czemu stał się on dostępny dla znacznie większych niż dotychczas jednostek.

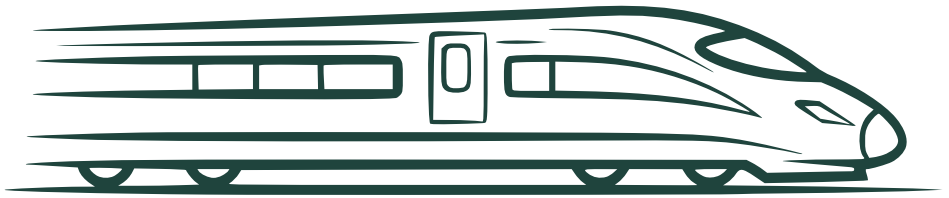
Źródło: https://poland.representation.ec.europa.eu/index_pl (dostęp: 3.11.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

NAJWAŻNIEJSZE POLSKIE INWESTYCJE DOFINANSOWANE Z FUNDUSZU SPÓJNOŚCI

- Budowa nowoczesnego systemu łączności na prawie 14 tys. km linii kolejowych (ponad 1,1 mld zł). Umożliwi to szybszą i dokładniejszą wymianę informacji pomiędzy personelem kolejowym. Zwiększy się poziom bezpieczeństwa podróży pasażerskich i przewozu ładunków oraz przepustowość linii kolejowych.
- Modernizacja układu falochronów osłonowych w Porcie Północnym w Gdańsku (675 mln zł).
- Budowa zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny na rzece Odrze w województwie śląskim (667 mln zł).
- Budowa w Warszawie trasy tramwajowej do Wilanowa wraz z zakupem taboru oraz budową infrastruktury towarzyszącej (555 mln zł).
- Projekt dotyczący unowocześnienia wagonów i lokomotyw dla PKP Intercity S.A. (515 mln zł).

(w nawiasach podano kwotę dofinansowania)

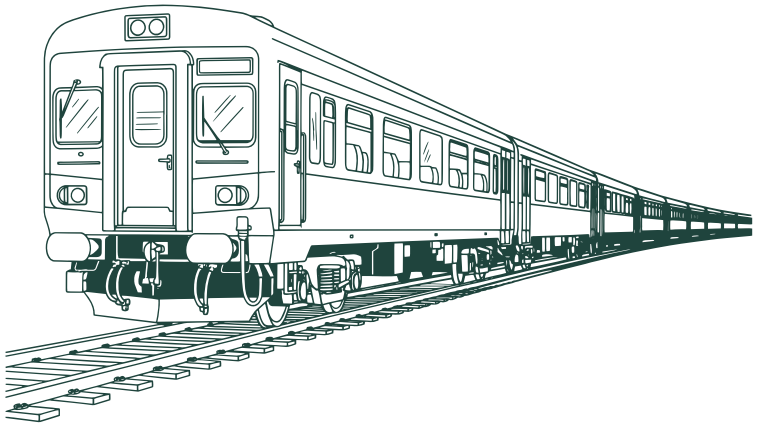
Źródło: https://poland.representation.ec.europa.eu/index_pl (dostęp: 3.11.2025).

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

WYBRANE POLSKIE INWESTYCJE DOFINANSOWANE Z FUNDUSZU SPÓJNOŚCI

- Wsparciem objęto budowę **autostrad**: A1, A2 i A4.
- Dofinansowano budowę fragmentów **dróg ekspresowych**: S1, S2, S3, S5, S6, S7, S8, S11, S17, S19, S61.
- Dofinansowano blisko 300 projektów PKP PLK mających na celu **podniesienie standardu i prędkości jazdy pociągów pasażerskich i towarowych** na najważniejszych trasach kolejowych:
  - modernizacja linii kolejowych m.in. na odcinkach: **Warszawa – Gdynia, Warszawa – Poznań, Kraków – Rzeszów, Rzeszów – Przemyśl, Szczecin – Poznań, Warszawa – Radom i Radom – Kielce**,
  - udrożnienie **Łódzkiego Węzła Kolejowego** (TEN-T).

Źródło: https://poland.representation.ec.europa.eu/index_pl (dostęp: 3.11.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

PODSUMOWANIE. JAK DBAĆ O FINANSE PUBLICZNE?

- **Finanse publiczne** to wspólne pieniądze wszystkich obywateli, z których państwo finansuje ważne potrzeby, takie jak budowa i modernizacja szkół, szpitali i dróg.
- Trzeba rozsądnie korzystać z pieniędzy publicznych, **unikać marnotrawstwa** i wspierać **przejrzystość wydatków**.
- Warto interesować się budżetem państwa i **wiedzieć, na co są wydawane wspólne środki**.
- Każdy obywatel może dbać o finanse publiczne, np. **nie kupując rzeczy z nielegalnych źródeł i żądając za zakupy paragonu**.

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

BUDŻET PAŃSTWA
NA CO SĄ PRZEZNACZANE NASZE PODATKI?

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.